

УДК 338.22

Н. А. Добрянська,
к. е. н., доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства,
Одеський державний аграрний університет
А. А. Нікіфорчук,
к. е. н., асистент кафедри агробізнесу і фінансів,
Одеський державний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДИВЕРСИФІКОВАНИХ КОРПОРАТИВНИХ ОБ'ЄДНАНЬ

N. Dobriansky,
Candidate of Sciences (Economics), assistant professor of department economics and business economics,
Odessa State Agrarian University
A. Nikiforchuk,
Candidate of Sciences (Economics), an assistant of department of agribusiness and finance,
Odessa State Agrarian University

FEATURES ORGANIZATIONAL AND LEGAL FORMS OPERATION DIVERSIFIED CORPORATE ASSOCIATIONS

Розглянуто особливості організаційно-правових форм функціонування диверсифікованих корпоративних об'єднань, визначено структурно-правове поле об'єднань.

The features of legal forms functioning diversified corporate mergers, structural and legal framework defined associations have been considered.

Ключові слова: організаційно-правові форми, диверсифіковані корпоративні об'єднання (ДКО), диверсифікація, правове поле.

Key words: organizational-legal forms, diversified corporate merger (SDC), diversification, legal framework.

ВСТУП

Сучасна економічна наука, що спирається на цивілізований підхід, виходить з того, що правильне розуміння закономірностей суспільно-економічного розвитку, є важливою умовою наукової обґрунтованості економічної стратегії країни, регіону, галузі.

Складність реформування застарілих підходів та процесів управління і створення якісно нових механізмів стратегічного розвитку диверсифікованих корпоративних об'єднань полягає в прискореному, складному і нестабільному пошуку адекватних моделей розвитку українського ринкового господарства.

Реалізація всієї сукупності (технічні, економічні, екологічні, соціальні) сучасних проблем, тенденцій змін передбачає формування й адекватне використання організаційно-економічних механізмів ініціювання розвитку суспільного виробництва, у тому числі, що важливо для дослідження, диверсифікованих корпоративних об'єднань при визнанні їх відповідним сучасним умовам та чинникам розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У роботах К. Маркса, Т. Спенсера, Е. Дюртейма, П. Сорокіна, П. Бурдьє, А. Тайні та О. Шпенглера розвиток асоціюється з циклічністю або спрямованістю (лінійною або нелінійною) процесуаль-

них змін; з їх одно- чи багатовекторністю; з однозначною (природно-історичною) детермінованістю розвитку чи можливістю альтернатив; з еволюційним чи стрибкоподібним (революційним) характером політико-економічних та соціокультурних змін; зі ступенем їх "штучності" та "природності".

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розглянути особливості організаційно-правових форм функціонування диверсифікованих корпоративних об'єднань.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Філіпенко А.С. вказує, що в еволюційному процесі кожний новий стан по відношенню до попереднього уявляється як більш досконалий і в кількісному, і в якісному розумінні. Т. Спенсер тлумачить еволюцію як рух від ризику.

Наумов О.Б. [1, с. 25] бачить різницю між еволюцією і розвитком у тому, що перша відображає переважно зовнішні впливи та дії поверхового характеру, а розвиток — внутрішні зміни й процеси, що ведуть до глибинної функціональної перебудови об'єктів та їх складових, а також самої природи окремих частин цілого. Крім того, визначає автор, еволюція базується на мінливості та випадковості, а розвиток — на циклічній повторності, стійкості.

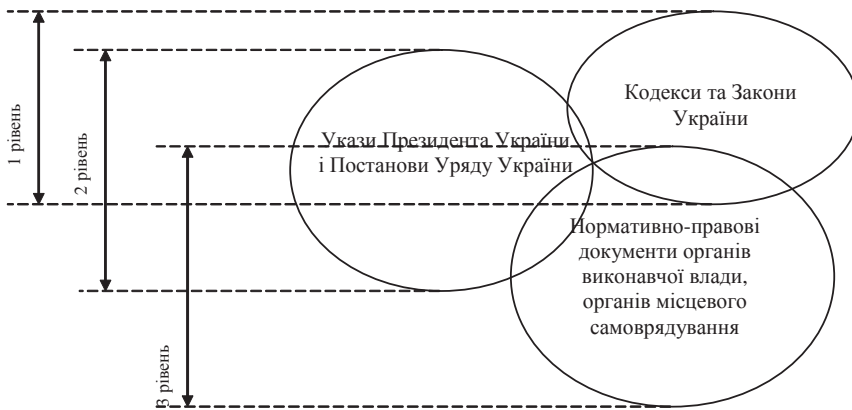

Рис. 1. Структура правового поля

Першим документом, який повинен був надати правову основу створення ФПГ в Україні було Положення про промислово-фінансові групи в Україні, затверджене Указом Президента України від 27 січня 1995 р. Проте відповідний Указ в дію не вступив, а з 21.11.95 р. почав діяти Закон України "Про промислово-фінансові групи в Україні". На підставі цього Закону Постановою КМУ № 78 від 20.07.96 року було затверджене положення про створення (реєстрацію)

та ліквідацію промислово-фінансових груп [4].

Господарський кодекс України сприяв подальшому розвитку законодавства щодо ФПГ (ст. 125), в ньому були визначені основні засади функціонування ФПГ. Але залишилось ряд невирішених проблем, які перешкоджають функціонуванню, а також поширенню ФПГ в Україні.

На ФПГ покладалися великі сподівання: за їх допомогою планувалося виконувати великі довгострокові державні, регіональні та міждержавні цільові програми; розширювати експортний потенціал вітчизняної економіки; підвищувати конкурентоздатність українських виробництв; залучати іноземні інвестиції тощо. Іншими словами, ФПГ розглядалися як своєрідний організаційний локомотив, покликаний витягнути українську економіку із трясовини проблем системної реконструкції та модернізації.

У "Положенні про фінансово-промислові групи", що додавалося до Указу Президента України "Про фінансово-промислові групи" від 27.01.95р., було визначено сутність дефініції ФПГ. Зазначалося, що це "статутна або договірна юридична особа, створена шляхом об'єднання промисловими підприємствами, організаціями, банками та іншими суб'єктами підприємницької діяльності (передачі у власність, в управління, в тому числі, довірче) належного їм (закріпленого за ними) майна, фінансових ресурсів, а також передачі права управління господарською діяльністю для централізованого управління виробничою, науковою, фінансовою та комерційною діяльністю" [5].

Замість Указу Президента парламент прийняв Закон України від 21 листопада 1995 р. N 437/95-ВР "Про фінансово-промислові групи в Україні", в якому деякі позиції були значно трансформовані. Цей Закон визначає порядок створення (за рішенням Уряду України на певний термін), реорганізації і ліквідації промислово-фінансових груп в Україні, транснаціональних промислово-фінансових груп, а також фінансово-економічні умови їх діяльності [6].

На нашу думку, в даний час створені окремі юридичні (правові) передумови для знаходження відповідей на багато питань корпоративного уп-

Отже, розвиток стверджує Наумов О.Б., є єдністю еволюційних та революційних змін [1, с. 130].

У трактуванні Й. Шумпетера [2] економіка, виходячи зі стану нерівноваги, уже не повторює колишню рівновагу, а переходить до нової якості з новими якісними параметрами. Це підтверджує, що механізм цього процесу передбачає нові форми взаємодії і стратегічні пріоритети.

Гришкін В.О. [3] даючи оцінку соціально-економічних домінант забезпечення розвитку вказує, що зміни посилюють нестійкість системи з тим, щоб викликати в ній процеси руху і поступитися місцем системі з іншою структурою чинних розвитку. Механізм структури діє як пристрій з від'ємним зворотнім зв'язком. Відсутність позитивних приростів з поширенням міри статичності фіксується державною статистикою і перетворюється в організаційні і законодавчі рішення. Основа нової парадигми — зміни домінант — безперервний перехід від домінуючого на певному етапі розвитку поєднання соціально-економічних чинників до іншого. Саме тому в управлінській діяльності виключно роль набуває вміння швидко і своєчасно перебудувати механізм управління у відповідності з вимогами часу.

Структурно правове поле можна представити такою схемою (рис. 1).

Формування корпоративних структур в Україні отримало широкий розвиток в середині 90-х р., проте нормативно-правове забезпечення даної організаційно-правової форми функціонування господарюючих суб'єктів до цих пір повною мірою не регламентоване.

Інтерес до фінансово-економічних груп з'явився в 1992—93 рр., коли постало питання існування в українській економіці фінансових коштів, які на той час вже акумулювались у банках. У другій половині 1993 р. процес формування фінансово-промислових груп (ФПГ) почався знизу.

Результати діяльності фінансово-промислових груп за 1994—97 рр. дають підстави для обережного оптимізму відносно впливу інтеграції на виробництво. Промислові підприємства, що входять до ФПГ, демонструють менш різке падіння виробництва, ніж в середньому по промисловості, а часом і невелике зростання.

равління. Проблема полягає в тому, щоб навчитися ефективно застосовувати запропоновані рішення, а це вимагає вдумливого програмування (організації) такої роботи.

На наш погляд, саме за акціонерними товариствами, що виростають із їх числа і співіснуючими з ними корпораціями: концернами, холдингами, ФПГ — майбутнє вітчизняної економіки. Ось чому особливу цінність мають прийняті і удосконалювані правові акти у цій галузі нашого життя, а також ефективне корпоративне управління.

Законотвора діяльність у всіх галузях і органах влади (в Уряді, в Адміністрації Президента), на нашу думку, позбавлена системності. Аналіз досвіду розвинених країн показує, що все правове регулювання економіки має бути системним і включати в себе три основні елементи:

- законодавство;
- виконання законів;
- правоохоронну систему.

Тим часом в Україні до цих пір ні саме законодавство, ні процес його прийняття, ні забезпечення виконання законів системністю не відрізняються. У той час як в першу чергу необхідно прийняти низку фундаментальних законів — Кодексів, дуже багато приймається дрібних, приватних законів.

Фундаментальні закони, такі як Конституція чи Цивільний Кодекс, для забезпечення дії своїх норм припускають відсилання до законів, які до цих пір не прийняті, в результаті ці норми не працюють.

При прийнятті нових законів старі закони, а також відомчі нормативні акти повинні або підлягати скасуванню, або в них повинні вноситися відповідні зміни та доповнення, але цього часто не відбувається.

Держава практично самоусунулася від регулювання процесів пов'язаних з формуванням ринкової економіки. Товаровиробники опинилися без необхідних для них підтримки і захисту. Втрачено оборотні засоби, відбувся економічний спад виробництва, що супроводжувався нарощуванням заборгованості. Погіршився і без того складний економічний стан підприємств, що входять у систему технологічних зв'язків.

Монополізм виробників засобів виробництва і ринку збуту, правова незахищеність, недостатня фінансова підтримка сільськогосподарських і переробних підприємств у нерегульованому ринку привели їх до нинішнього економічного стану.

ВИСНОВКИ

З метою регулювання взаємин партнерів, що виробляють і переробляють сільськогосподарську сировину, необхідно сформувати нові інтеграційні зв'язки. Вони повинні бути представлені в організаційних структурах, що виключають наявність різних посередників і надбудов у процесі заготівлі, виробництва, транспортування і переробки сільськогосподарської сировини.

У договорах інтеграції повинні бути передбачені зобов'язання по наданню взаємовигідних умов

для структур, що входять у технологічний ланцюг. В умовах інтеграції економіки результати виробництв залежать від зацікавленості всіх учасників цього процесу.

Література:

1. Наумов О.Б. Розвиток текстильної промисловості та її сировинної бази / О.Б. Наумов. — Херсон: Олди-плюс, 2004. — 396 с.
2. Шумпетер Й. Теория экономического развития (исследование предпринимательской прибыли, капитала, процента и цикла конъюнктуры) / Й. Шумпетер — М: Прогресс, 1982. — 158 с.
3. Гришкін В.О. Деякі аспекти визначення соціально-економічних домінант забезпечення розвитку / В.О. Гришкін // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 191: В 4 т. Том І. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. — С. 48—53.
4. Бармина А.В. О различных формах интеграции предприятий / А.В. Бармина, А.В. Карзова // Текстильная промышленность. — 2002. — № 10. — С. 37—38
5. Басюркіна Н.Й. Особливості агропромислової інтеграції в умовах трансформації економіки (на прикладі плодоовочеконсервної галузі) / Басюркіна Н.Й. // Південноукраїнський правничий часопис: наук. журн. — Одеса, 2007. — № 3 — С. 84—89.
6. Белорус О. Теория менеджмента: стратегия управления предприятием / О. Белорус, В. Рогач // Экономика Украины. — 1993. — № 11. — С. 26—31.

References:

1. Naumov, A.B. (2004), *Rozvytok tekstyl'noi promyslovosti ta ii syrovynnoi bazy* [The development of the textile industry and its raw materials], y-Plus, Kherson, Ukraine.
  2. Schumpeter J. (1982), *Teoriya ekonomicheskogo razvytyia (yssidovanye predprynymatel'skoj prybyly, kapytala, protsenta y tsykla kon'iunktury)* [Theory of economic development (research of enterprise income, capital, percent and cycle of the state of affairs)], Prohress, Moskva, Russia.
  3. Hrishkin V.A. (2004) "Some aspects of the socio-economic development of landmarks", *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*. Zbirnyk naukovykh prats', no.191, pp. 48—53.
  4. Barmina A.V. (2002) "About the different forms of integration of enterprises", *Tekstyl'naia promyshlennost'*, vol. 10, pp. 37—38.
  5. Basyurkina N.Y. (2007), "Features of agro-industrial integration in the transformation of the economy (for example, tinned vegetables and fruits sector)", *Pivdennoukrains'kyj pravnychyj chasopys: nauk. zhurn.*, vol. 3, pp. 84-89.
  6. Belorus O. (1993.) "Theory of Management: Strategy enterprise management", *Ekonomyka Ukrainy*, vol. 11, pp. 26—31.
- Стаття надійшла до редакції 02.09.2013 р.